

Reális esély a „művészeti törvény” megszületésére

Dr. Gyimesi László bízik abban, hogy az állami finanszírozás is tervezhetővé válik

A Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete hat esztendeje harcol azért, hogy megszülessen a művészeti törvény. Most végre reális esély van arra, hogyha nem is ezen a néven, de végre ennek a területnek is létrejöjjön a törvényi szabályozása. Egy olyan törvénytervezeten dolgoznak, amely többek között az állami finanszírozásról is rendelkezik, így tervezhetőbbé, kiszámíthatóbbá teszi az ezen a területen dolgozók munkáját. Az eddigi lépésekről, az őszre megszületett munkaanyagról, amely a színház-, a zene- és a táncművészet szervezeteinek működéséről, állami támogatásáról és sajátos munkajogi szabályozásáról szól, a részletes koncepció egyik kidolgozója, dr. Gyimesi László beszélt.

– A „művész-törvény” életrehívása régi terve volt a művész szakszervezetnek...

– Már 2001-ben felmerült egy ilyen szabályozás iránti igény, s ezt a mi szakszervezetünk is támogatta. Több elképzelés, tervezet is született, mi is kidolgoztunk számosat, és a tervezetek többsége, úgy vélem elég megalapozott és kielélt volt.

– Létezett valamilyen minta, amely alapján elkezdtek dolgozni, más országokban van ilyen szabályozás?

– Bár hasonló akad, mi azonban más utakon akartunk elindulni. A magyar jogrendben vannak úgynevezett szakmai törvények, amelyek a szakmai tartalmakat és szabályokat, valamint az állami kötelezettségeket rendezik. Ilyen például a közoktatási törvény. Tartalmazza többek között a szakma, az intézményrendszer működésének szabályait, s rendelkezik a dolgozók jogi helyzetéről. Viszont nem ír le finanszírozási számokat, ezek az adatok ugyanis a költségvetési törvénybe tartoznak. Az úgynevezett művészeti törvény megszületése azért nagyon lényeges, mert ezen a területen még hiányzik egy ilyen szakmai törvény. Magának a területnek a szabályozatlansága nem lenne olyan nagy baj, de ennek az a következménye, hogy a rendszer hiánya miatt minden kiszámíthatatlan és esetleges. Persze ez nem jelenti azt, hogy emiatt színházak vagy zenekarok szüntenek volna eddig meg, mégis problémát jelent, hogy nincs meg az a jogi, szakmai támasz, ahová vissza lehetne nyúlni.

– Hat éve született meg erről a törvényről az első elképzelés. Miért csak most realizálódik?

– Bár az igény erős volt, de az érvényesítéséhez nem akadt elég erőnk... A művész-

társadalom ugyanis nem látta át, miért lenne fontos számára ez a szabályozás. Nem bérkövetelésekről volt szó, hanem meglehetősen komplex elképzelésekről. A politikusok sem érdeklődtek igazán, így hiába „háztunk” mindenkivel ezzel a tervvel. De nem adtuk fel, s a 2004–2005-ös időszakban ennek a „művész-törvénynek” egy szűkített változata már a törvényhozás asztalára került. Akkor bizonyos elemeket kiemelték a javaslati körből, s a kormányzat ezekre keresett megoldásokat. S bár ennek nagyon örültünk, sajnos végül ez a kezdeményezés is hamvába holt.

– Mi volt ennek az oka?

– Az érintett szakminisztériumok – a kulturális kivételével, amely mindvégig azonosult a szabályozás szükségességének gondolatával – nem értettek egyet az elgondolásainkkal. S így az elképzeléseink közül meghatározó elemek estek ki. A tervezetünk ugyanis két fő lábbon állt, az egyik az állam és a művészeti élet viszonyára vonatkozott, hiszen kulcskérdés, hogy hogyan alakul a finanszírozási rendszer. A másik része a terület dolgozóinak munkajogi szabályozása volt. Először az első pillérünket veszítettük el, amely a jogokra, kötelezettségekre vonatkozott, aztán a másik részt, a művész jogállásra vonatkozó szabályrendszert is elvetették. Egyetlen terület maradt csupán, ahol tovább küzdhetünk az előrelépéséért, az az adózási rész volt, mert ezt külön lehetett válsztani a többitől.

– Ekkor, az önök kezdeményezésére, megszületett az ekho.

– Ez egész pontosan úgy igaz, hogy mi is az ekho-hoz hasonló javaslatot nyújtottunk be, ezért azt egyetlen szóval sem állít-

tom, hogy ez kizárólag a mi eredményünk lenne, de a megszületésében azért jócskán volt részünk. Ekkor zajlott a színlelet szerződéses körüli hercehurca, ráadásul mindez az újságíróknak is gondot jelentett, s az ő érdekérvényesítő képességük a politikusok irányába jóval erőteljesebb, mint a miénk... Az ekho évek óta eredményesen működik, és a mostani elképzelés szerint tovább bővül azoknak a jogviszonyoknak a köre, amelyre alkalmazható lesz. Annak nagyon örülünk, hogy most a kulturális minisztérium kezdeményezte a színházi (valójában előadóművészeti) törvény életre hívását, hiszen ez azt jelenti, hogy a terv mögött komoly politikai akarat húzódik meg.

– Először azonban arról volt szó, hogy a tárca a színházi területen felmerülő gondokra, problémákra keres megoldást. S ezt az új szabályrendszert ezért az első időkben színházi törvényként emlegették...

– Valóban így indult, de az már részben a minisztérium fogadókészségén, s persze a mi érvrendszerünkön is múlt, hogy a kezdeti stádiumban sikerült a kulturális kormányzatot meggyőzni arról, hogy ne csak szűken vett színházi törvény szülessen. Ma már csupán ez munkacím, hiszen valójában előadóművészeti törvényről van szó, amely a zene és a tánc világát is átfogja.

– A filmes törvény alapján kezdett neki a kialakításának?

– Nem, mert a filmtörvényt tulajdonképpen ipari törvénynek is nevezhetjük, csak maga a termék művészeti. Az előadóművészeti törvényt pedig nem beszélhetünk még teljességről, hiszen az alkotóművészek kimaradnak belőle, vagyis pon-

tosabban fogalmazva, az alkotó-művészet csak az előadó-művészetten keresztül érinti, és önállóan nem. A koncepció tervezete két nagy témát ölel fel. Az egyik az állami finanszírozás rendszere, a másik pedig a speciális munkajogi szabályozás, amelybe még a vezetői kinevezések is beletartoznak. S annyiban izgalmas az első rész, hogy az állami finanszírozási rendszer csak azokra az intézményekre, gazdasági társaságokra vonatkozik, akik be tudnak illeszkedni majd ennek a törvénynek a szabályrendszerébe. Az alapvető feltétel az, hogy készül majd egy nyilvántartás-bavételi rendszer, és csak azok a szervezetek részesülnek az állami támogatásból, akik ennek a szabályrendszerét elfogadják, és meg is felelnek azoknak a kritériumoknak, amelyeket a szabályrendszer felállít. A tervek szerint az új törvény forrásbővüléssel és adókedvezménnyel is jár. Ebből pedig azok részesülnek, akik az olyan feltételeket is teljesítik, mint például az új művek bemutatása, vagy ifjúsági előadások tartása. A filmtörvény azt mondja ki, akik megfelelnek a szabályoknak, és bizonyos kereteken belül vannak, azok adott összeget kapnak. Ezt a mi tervezetünk is tartalmazza, hiszen akadnak benne olyan standardok, amelyekhez lehet normatív támogatást rendelni. Így annak, aki belekerül a rendszerbe, kiszámíthatóvá válik a támogatottsága. S ez az állam számára is átláthatóbb lesz, így tervezhetőbbé válnak ezek a kiadások. Izgalmas tehát a konstrukció, márcsak azért is, mert ideje végre megnézni, hogy mi mennyibe kerül. Az állam azzal, hogy művészeti együtteseket tart fenn, közfeladatokat lát el. Azért költ erre a területre, hogy minden állampolgára számára hozzáférhető legyen a művészet, hogy esélyegyenlőséget teremtsen, és segítse a kulturális jogok minél szélesebb körű gyakorlását. S ezért fontos látni, hogy az egyes intézmények mire fordítják a pénzt, és mit várnak el érte. Ezt az átláthatóságot is szolgálja a nyilvántartási szabályrendszer. S persze azzal is tisztában kell lenni, hogy a támogatás egy része átmeneti, hiszen a mai magyar viszonyok mellett a nézők a tényleges jegyárat nem tudják megfizetni. Az állam ezért a pénzükhöz hozzátesz X forintot, és ez fontos funkció... S persze, számunkra, mint szakszervezet azért is lényeges, hogy ez a terület kiszámíthatóan működjön, mert olyan művészeknek, szakembereknek biztosít munkát, akik a tudásukat máshol nem nagyon kamatoztathatnák.

– *Ráadásul a mai magyar jogrendszerben sehol sincs az leírva, hogy pontosan mit nevezünk színháznak vagy szimfonikus zenekarnak.*

– Használunk fogalmakat, amelyek teljesen a levegőben lógnak. Miközben evidenciákról van szó. Ez persze azt is jelenti, hogy szakmai kérdéseket is meg kell vitatni, és ezekben döntéseket kell hozni. Meg kell ugyanis fogalmazni pontosan, hogy egy színház mikor színház. Hol a határ, ameddig az államnak támogatnia kell? Erre alkalmas a nyilvántartásba vétel. Persze, már azt is látom előre, hogy azok, akik ebbe a rendszerbe nem fognak beleférni, azok igazságtalanul tartják majd... A meghúzott határokat komoly vitákat fognak kiváltani, de a művészetszadalmnak is látnia kell, hogy igenis szükség van egy ilyen szabályozásra.

– *Önön kívül kik vettek még részt ennek a munkaanyagának az összeállításában?*

– A tervezet kapcsán rengeteg anyag érkezett be a szakmai szervezetektől a minisztériumba, s a kulturális tárca felkért egy kis létszámú munkacsoportot, hogy ezeket az anyagokat összegezze, s készítsen belőle munkaanyagot. Ennek a teamnek a munkájában részt vettek néhányan a minisztériumból is, főleg Magi Istvánt emelném ki, de színházigazgatók, Novák János és Megyeri László, Wettstein Tibor, a Madách Színház ügyvezető igazgatója és Hegedűs D. Géza színművész is bekapcsolódtak a koncepció kidolgozásába. A rengeteg papírból végül húszoldali munkaanyag készült 2007. október 1-jére, határozott jogszabályi elképzelésekkel.

– *Ezt a munkaanyagot meg is kapták a szakmai szervezetek, hogy november 9-ig véleményezzék.*

– Igen, egy hónapjuk volt rá, hogy megírják a kiegészítéseiket. Az írásban beküldött anyagokat a tárca összegzi, s ha ez megtörtént, akkor a minisztérium ismét felkér majd egy másik szakértői csoportot, hogy vesse össze a tervet a beérkezett véleményekkel. Nagy kérdés, de csak a hónap végére derül ki, hogy milyen a támogatottsága az egyes elképzeléseknek, mennyiben kell a munkaanyagon változtatni. November 20-án a parlament kulturális bizottsága tart erről nyílt napot, itt is folytatódhat a szakmai vita. Ha azonban túl sok lesz az ellenvélemény, akkor a tárca valószínűleg azt mondja majd, hogy nem kiérlelt még a helyzet egy ilyen törvényi szabályozáshoz. De ha ennek a fordítottja történik, akkor nem nyúltunk na-

gyon mellé. Egy rövid, 4-5 oldalas koncepciót mindenképpen el kellene az anyagból fogadni, és tárgyalni róla a társminisztériumokkal, hogy még decemberben a kormány, vagy legalábbis a kormánykabinet elé kerülhessen. De a végső cél az, hogy jövő márciusban ez a törvényi koncepció a parlament elé kerüljön, s döntés szülessen róla, hogy a 2009-es költségvetés már figyelembe tudja venni határozatait. Feszés menetrend, de kivitelezhetőnek tartom, nem látok ugyanis nagyon más irányba vivő gondolkodást...

– *A húszoldalas anyagban egy oldal csak a muzsikusokkal foglalkozik.*

– A zenei életben ez a tervezet csak a szimfonikus zenekarokra és a hivatásos kórusokra vonatkozik. A koncepció szerkezete olyan, hogy a színházakra vonatkozó szabályok érvényesek a többi művészeti ágra is, kivéve, ha nincs attól eltérő szabályozás az anyagban. Arra büszke is vagyok, hogy a művészeti területen a legrendezettebb munkajogi rész a zenészeké. Itt a finanszírozási kérdések az izgalmasak, mert ezek alapvetően eltérnek a színházi területre tervezetektől. Az is megnyugtató, hogy az első menetben, a számos érdekellentét ellenére, sőt mindazt vállalva a zenei terület képviselői, így a zenekari szövetség, a szakszervezet és a Zenei Tanács közös álláspontot képviselt, saját vitáit belül folytatta le, és erről a zenekarok között megállapodás is született. Az jelent ugyanis problémát, hogy a magyar szimfonikus zenekarokat a fenntartói oldalról a sokszínűség jellemzi. Nehéz ezért olyan megoldást találni, amely mindenkinek megfelel. A szakmai vita a feladatellátás és a létszámok környékén várható, hiszen nagy kérdés, hogy hol húzzuk meg az alsó határt, mekkorának kell lennie egy szimfonikus zenekarnak, egy kórusnak, és mi számít előadásnak? Bízom azért abban, hogy találunk megoldást. Az például nagyon lényeges elem, hogy a színházakkal szemben a zenészeknél a tervezet teljesen kikerüli nézőszámok és bevételek bármilyen összefüggését... Úgy vélem, zenei területen jó szabályrendszert lehet alkotni, mivel a jelenlegi finanszírozás sem kerül relatíve sokba. Ugyanakkor egy ilyen törvényt akkor érdemes a parlament elé vinni, ha tud új forrásokat találni, ezzel a terület tevékenységét előre mozdítja, segíti és a kulturális élet sokszínűségéhez is hozzájárul. Bízom benne, hogy itt is így lesz, s azt is nagyon jónak tartom, hogy a zenekaroknál az állami támogatást elsődlegesen a művészi teljesítményre, a produkciók létrehozására kell fordítani. R. Zs.